

Vruchtbaarheid, groei, sterfte en uitval bepalen de hoeveelheid vlees die op een vleesveebedrijf geproduceerd wordt. Deze thema's staan centraal in een demonstratieproef van de Vlaamse overheid op enkele vleesveebedrijven. In het laatste artikel staan sterfte en uitval centraal. – LAURENCE HUBRECHT & WALTER WILLEMS, VLAAMSE OVERHEID, ADLO –

Uitval beïnvloedt economisch resultaat sterk

FOTO: STEVEN VERBECKHOEVS

In de 2 vorige artikels over deze proef hadden we het al uitgebreid over vruchtbaarheid en de groeieresultaten van de dieren, in functie van de voeding. Een derde pijler voor het behalen van een maximale vleesproductie is het beperken van de uitval. Onder uitval verstaan we dieren die gestorven zijn en dieren die, om een of andere reden, vroegtijdig opgeruimd worden. Een rendabele veehouderij moet streven naar een zo laag mogelijke uitval. Hierbij houd je best rekening met minder dan 5% perinatale sterfte, minder dan 5% uitval tijdens de eerste levensmaanden en minder dan 5% uitval gedurende de opfokperiode. Zodra de uitval voor een van deze diercategorieën hoger dan 5% is, moet je het bedrijfsmanagement grondig onder de loep nemen.

Economische gevolgen

Uitval betekent een groot economisch verlies voor het bedrijf. Je merkt dit niet meteen in de portemonnee, maar een dood kalf brengt een aantal verdoken kosten met zich mee. Zo maakte je kosten voor het extra voederen van de drachtige koe, het insemineren of het dekken van de koe, het uitvoeren van een keizersnede, het

voederen van het kalf en het verzorgen van het (zieke) kalf.

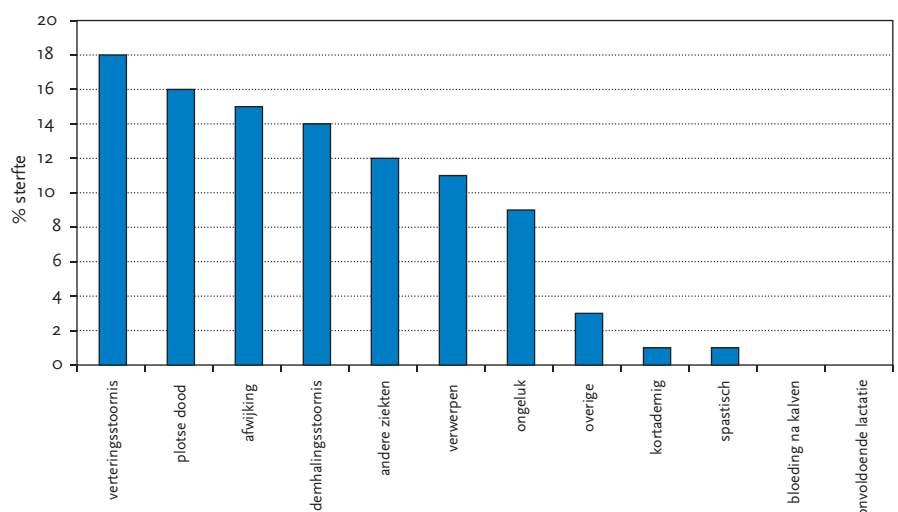
Deze kosten nemen nog toe als het zieke dier door een dierenarts behandeld werd. De voederkosten van het kalf zijn hoger naarmate het kalf ouder is bij sterfte. Een dier van 12 maanden, bijvoorbeeld, dat aan griep sterft, brengt hogere voederkosten met zich dan een kalf van 1 maand dat aan

diarree sterft. Meestal zal de veehouder het zwakke, zieke kalf extra verzorgen en er bijgevolg nog meer tijd en arbeid insteken om het dier alsnog te redden.

Diergeneeskundige maatregelen

Gezien een pasgeboren kalf zonder antistoffen geboren wordt, is het – om neonatale diarree te voorkomen – van cruciaal belang dat het kalf biest krijgt. Vaccineren van de drachtige koeien op het einde van de dracht geeft meer zekerheid dat antistoffen tegen de voornaamste ziekteverwekkers van neonatale diarree in de biestmelk aanwezig zijn. Op de deelnemende bedrijven wordt dit slechts beperkt toegepast. Eén bedrijf vaccineert altijd zijn drachtige dieren, 1 bedrijf is ermee gestopt en 1 bedrijf is er na een acute diarreebesmetting mee gestart. Op 4 bedrijven worden de kalveren preventief behandeld tegen E. coli of tijdelijk tegen cryptosporidium. Meestal start men hiermee als gevolg van een heuse diarreebesmetting bij de kalveren.

Vaccinatie tegen pinkengriep (RSV) is goed ingeburgerd en wordt op alle bedrijven toegepast. Vaccinatie tegen IBR en BVD

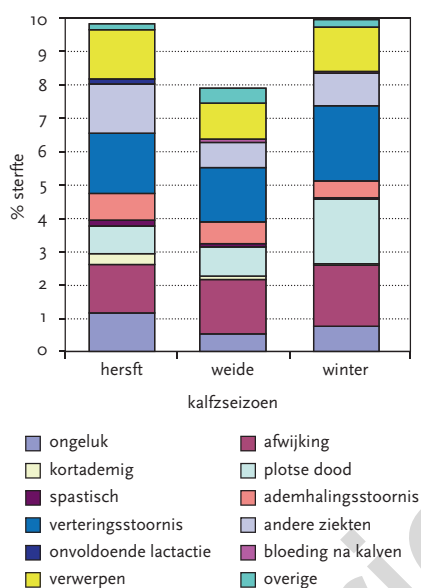

Figuur 1 Oorzaken van sterfte bij kalveren – ADLO 2009

doet pas de laatste jaren op het merendeel van de bedrijven zijn intrede. Alle bedrijven behandelen hun dieren tegen maagdarmwormen en schurft. Ook nagenoeg alle bedrijven verstrekken extra vitaminen en mineralen aan hun dieren.

Sterfte

Op de 12 deelnemende bedrijven sterft gemiddeld 1 op de 8 kalveren (12,5%) waarvan drie vierde voor ze 4 maanden oud zijn. De voornaamste redenen van sterfte zijn verterings- en ademhalingsstoornissen, plotse dood en afwijkingen (zie figuur 1). Ook verwerpen vanaf 7 maanden dracht zijn in het sterftepercentage verrekend en maken 11% van alle sterfgevallen uit. Kalveren die geboren worden met een afwijking zijn meestal niet levensvatbaar of sterven nog erg jong. De meeste kalveren die aan diarree (verteringsstoornissen) stierven, deden dat

Figuur 2 Sterfte bij kalveren jonger dan 4 maanden gemeten per seizoen – ADLO 2009

tussen de leeftijd van 2 dagen en 4 maanden. Kalveren die uitvielen als gevolg van ademhalingsstoornissen stierven tussen 4 en 12 maanden ouderdom. Een plotse dood kan te wijten zijn aan een clostridiumbesmetting, een afwijking of een voedingstekort. Dit kan op alle leeftijden voorkomen.

Net zoals bij de vruchtbaarheid en de groei zijn er ook, tussen de verschillende bedrijven, grote verschillen in sterfte. De sterfte varieert van 5 tot 22%. Het sterftecijfer houdt zeker geen verband met de grootte van het bedrijf. Zowel op grote als kleinere bedrijven kunnen hoge waarden voorkomen. Ook kunnen op eenzelfde bedrijf (met hetzelfde management) grote verschillen optreden door de jaren heen.

Tabel 1 Sterfte en biestverstrekking - ADLO 2009

	Biest van koe	
	Niet gevaccineerd	Gevaccineerd
Sterfte < 4 maanden oud		
Verteringsstoornissen	1,5%	3,5%
Alle redenen	7,5%	13,0%

Tabel 2 Sterfte en opfokmethode - ADLO 2009

Sterfte	Opfokmethode	
	Zuigen	Gescheiden opfok
Alle bedrijven	14%	9%
Bedrijf 2	11%	8%

Het is bekend dat, bij een kalvingspatroon met een piek gedurende de wintermaanden, de infectiedruk naar het einde van het stalseizoen groter is en de kans op diarreeproblemen toeneemt. Gemiddeld gezien worden op de deelnemende bedrijven bijna de helft van de kalveren gedurende de winter geboren, bijna een vierde tijdens de herfst en de overige in de lente en zomer. Je zou kunnen verwachten dat kalveren die tijdens de winter geboren worden meer kans hebben om jong te sterven. Op de deelnemende bedrijven werd dit echter niet vastgesteld. Er werd geen significant verschil gezien tussen de sterfte van kalveren geboren in de wintermaanden en de sterfte van kalveren geboren in de herfst of het weideseizoen (zie figuur 2). Wel is uit de figuur af te leiden dat in de wintermaanden meer kalveren plots sterven en als gevolg van verteringsstoornissen.

Vaccinatie van drachtige dieren heeft als doel jonge kalveren beter te beschermen tegen verteringsstoornissen. Als je de sterfte bij kalveren die biestmelk van gevaccineerde koeien krijgen, vergelijkt met de sterfte bij kalveren die gewone biestmelk krijgen, stel je een grotere sterfte vast bij de eerste groep (zie tabel 1). Dit is het tegenovergestelde van wat je zou verwachten. Dit kan het gevolg zijn van het niet correct uitvoeren van de vaccinatie van de koeien en/of van de biesttoediening. Ook andere factoren spelen hierbij

Tabel 3 Sterfte, natuurlijke afvoer en uitval - ADLO 2009

	Leeftijdscategorie		
	Perinataal	2 dagen tot 4 maanden	4 tot 12 maanden
Sterfte	3,35 %	6,00 %	2,25 %
Natuurlijke afvoer	-	0,40 %	0,90 %
Uitval	3,35 %	6,40 %	3,15 %

een rol, zoals de huisvesting van de kalveren, de algemene hygiëne, de voeding, ...

Opfokmethode

De opfokmethode heeft ook invloed op de sterfte. We zagen meer sterfte bij de zuigers dan bij de kalveren die gescheiden worden opgefokt (zie tabel 2). Op het bedrijf dat van zuigen naar gescheiden

opfok is overgeschakeld, geven de eerste resultaten aan dat de sterfte ook op dit bedrijf daalt. Deze bevindingen liggen volledig in de lijn van de verwachtingen. Kalveren die bij de moeder zuigen, komen meer in contact met allerlei ziektekiemen (via de koeien, andere kalveren, ...) dan kalveren die individueel worden gehuisvest.

Uitval

Naast sterfte verlaten een aantal dieren vroegtijdig het bedrijf door dingen die buiten de macht van de bedrijfsleider liggen (bijvoorbeeld een afwijking). Dit noemt men natuurlijke afvoer. Bij dieren van minder dan 12 maanden gaat dit op de deelnemende bedrijven slechts over enkele gevallen (zie tabel 3). De sterfte en natuurlijke afvoer maken samen het percentage uitval uit. Voor elke leeftijdscategorie is dit cijfer hoog, maar vooral voor dieren die tussen 2 dagen en 4 maanden oud zijn.

Besluit

Een gemiddelde sterfte van 12,5% is hoog en heeft zeker een belangrijke invloed op het economische resultaat van de 12 deelnemende bedrijven. De sterfte schommelt echter vrij sterk tussen de bedrijven onderling, maar ook op hetzelfde bedrijf door de jaren heen. Extra aandacht van de veehouder moet gaan naar de verzorging van de kalveren gedurende de eerste 4 levensmaanden. In die periode treedt de meeste uitval op. Ter voorkoming van ziekten en sterfte kan je verschillende managementmaatregelen genomen nemen zoals vaccinatie van de drachtige dieren tegen kalverdiarree, gescheiden kalveropfok tijdens de eerste 8 levensweken en een gespreid kalvingspa-